

SLÁVA JARNÍ KRUSTĚ!

TEXT: TOM ŘEPÍK
FOTO: SKIINDEX.COM,
TIM KELLEY

» PŘICHÁZÍ OPĚT DOBA SNĚŽENEK, JARNÍHO TÁNÍ A DAŇOVÝCH PŘIZNÁNÍ. NEJVYŠŠÍ ČAS VZDÁT HOLD ODCHÁZEJÍCÍ SEZÓNĚ, NAPOSLEDY NAPUSTIT LYŽE PARAFÍNEM A ULOŽIT JE K LETNÍMU SPÁNKU... JE TO TAK SPRÁVNĚ? NAPROSTO NE! «

Žádná běžkařova sezóna nemusí končit poslední odjetou akcí termínové listiny či dnem, kdy unavení rolbaři naposledy protáhnou tající torza značených tratí. Právě v době, kdy závodníci již mají za sebou všechna svá klání a v slunci měknoucí stopy běžec-kých magistrál už bývají nechány napospas svému osudu, ožívá jistá skupina lyžařů znajících ono sladké tajemství: to nejlepší přichází nakonec!

V březnu a dubnu denní teploty nahoře v horách běžně šplhají do plusových hodnot, přičemž večer se takřka pravidelně vrací pod nulu. Po mrazivé noci pak bývá celá krajina každé ráno pokryta pevnou zledovatělou krustou, do které se možná mohou bořit nohy zvířat i chodců, avšak běžkaře na jejich dlouhých nožích povrch zmrzlého firnu unese. Zčistajasna se tak před nimi otevírají variace terénu, na něž v době měkkého a hlubokého neměli odvahu pomyslet. Nyní tato samá místa doslova žadoní o jejich pozornost a důkladný průzkum.

DRUHÁ SEZÓNA

Celý rok se právě na tohle období těším nejvíc ze všeho. Ne snad, že bych měl cokoli proti vytvrdlé prašanové stopě, ani vodivému, v mrazu líbozvučně pod skluznicemi vrzajícímu manšestru. Ony sluncem a teplem poznamenané jarní sněhy už mým lyžím tolik nechutnají. Znáte to sami - v klasických stopách zjara když se spína ze sjetých vosků, tak určitě spousta jehličí, a bruslicí tratě často rozměkklé pro běžky i hole. Ale už v době, kdy mě měkký sníh okolo ještě drží na liniích standardních tratí, už v té době číhám, všímám si a plánuji. A nepochybuji, že se co nevidět dočkám. A pak - dříve či později - nastane přesně ten typ počasí, o němž vím už noc

předem, že mě pustí ven. Ven ze stop, z tratí, do volného terénu. Kamkoli budu chtít.

Otevřené pláně polí a luk, bažinaté rašelinistiště, které jsou v kterémkoli jiném období roku nepřístupné, členité břehy krouticích se potůčků, nyní milosrdně srovnané jednou souvislou zmrzlou návějí - to všechno mám najednou k dispozici. Kamkoli otočím hlavou, kdekoli vidím souvislý bílý pás. A samozřejmě vysoký les! Celou sezónu mě ani nenapadlo, zamířit v lese někam mimo protažené cesty. Nyní mě les zve všude. Kdo si na vlastní běžky nevyzkoušel, neuvěří, jak snadné a zábavné je na úzkých lyžích projíždět mezi stromy, klíčkovat, vyjíždět a sjíždět terénní nerovnosti, dokonce v příznivých místech projíždět koryta potoků. Nic, naprosto nic není hranic. Pouze vytátá, hnědá místa. A občasná silnice.

Je přelom března a dubna, doba okolo Apríla. Avšak Aprílem sami sebe napálili všichni ti běžkaři, kteří uvěřili roztávajícím stopám standardních tratí, a chybí tady nahoře na tvrdé krustě. Dokonce i ony stopy na magistrálách mohou být ještě vcelku fajn, ale venku v terénu je to už o mnoho lepší. A až upravené tratě nadobro „odejdou“, na krustě nás stále ještě může čekat dobrý týden, dva nebo tři kvalitního a zábavného lyžování.

Pro mnohé z nás je toto období jakousi druhou lyžařskou sezónou. Časem, kdy začínáme pošilhávat po neobvyklých, odlehlých místech a trasách v oblastech, kam běžně jezdíme lyžovat. Anebo dokonce záměrně přijedeme úplně jinam, kde jsme na běžkách nikdy nebyli a kde jen tušíme krustu nejlepší a nejroztáhlejší - což obvykle bývají nejvyšší zaoblené partie horských hřebenu.

Přísloučně přes noc se nám tu narodí spousta čtverečních kilometrů netušeného terénu, do něhož bychom se jindy jinak než pěkně náročným pěším výšlapem neměli šanci podívat. Nyní jím máme možnost svišět po ledě mnohanásobnou rychlostí.

KDYŽ SLUNCE A MRÁZ SPOLUPRACUJÍ

Klíčem k této jarní běžkařské nirváne je příznivá souhra klimatických okolností, která vysoko v horách nastává pravidelně rok co rok. Další podmínkou je existující sněhová vrstva, která ještě na konci března či v dubnu dokáže přibýt naráz i v půlmetrové síle. Dokonce i v hubených letech, kdy je sněhu poskrovnu a zjara už tvoří jen nesouvislé plochy, na pláních při okrajích lesa a podél mezí zůstávají dlouho ležet překvapivě vysoké návěje. Jakmile nastanou ony běžné jarní výkyvy plusových denních a minusových nočních teplot, sněhová pokrývka opakovaně roztává a mrzne - a pokud její povrch není porušen (stopami lidí či zvířat, lyžemi a pod.), po ránu pravidelně nabízí podložku pro bruslení stejně dobrou, jako pečlivě utaužený manšestr ve své nejlepší sněhové době.

Kvalita lyžování je v tomto období více než kdy jindy závislá na správném načasování. Vyrazíme-li příliš brzo po ránu, krusta může být jedno velké ledové pole. Dostaneme-li se na lyže příliš pozdě, běžky se nám již v rostoucích teplotách mohou začít bořit. Obecně bývá nejlepším časem dopoledne, kdy teplota počíná olizovat nulu a krusta začne pomalu měknout - nicméně pouze tak, aby hranám lyží dovolila dostatečný odraz, avšak nadále nás bezpečně bez propadávání podržela ve skluzu. Nezřídka se stává, že v chladnějších dnech bývá létání po krustě bezvadné po celý dlouhý den, v pokročilém jarním období, kdy denní teploty již rostou rapidněji, pak co nejdříve po ránu.

Úžasná situace také nastane, když na starou, tvrdou krustu nasněží pár jednotlivých centimetrů prašanu a uhodí konstantní mrazy. Opět nás čeká celodenní ježdění kamkoli jen oko dohlédne a mysl není proti, na famózně vodivém povrchu. Po nějaké chvíli už první vánec za námi zamete stopy našich lyží, a budeme-li se vracet stejnou cestou zpět, můžeme již opět bruslit neporušeným panenským povrchem. Zřejmě největším bonusem krustového lyžování je, že se takřka vždy odehrává za příjemného, teplého, a mnohdy slunečného počasí. Nic z těch vánic, mlh, víchrů či mrholení „běžných“ zimních dní.

JÁ DO LESA NEPOJEDU?

Pokud jste fenomén ultrarychlého svobodného létání po krustě ještě nikdy nezkusili, dost možná budete mít problém uvěřit, že lze vjet na úzkých prkýnkách i kamkoli do poměrně hustého lesa. Nenechte se však nutit do ničeho, co vám není pohodlné - poznejte krustu zprvu na rovinatých, otevřených pláních. Garantuji vám, že poté si vás členitější a porostlý terén pozve sám a vy mu neodoláte. Vždy jde o to vybrat si pokud možno rozlehlou oblast bez prudkých převýšení, jen mírně zvlhnutou. Jako naprosto optimální se jeví oblé hřebety našich hor - jak kvůli charakteru terénu, tak i nadmořské výšce a s tím související kvalitou a výdrží krusty. Já na rozlehlé a rovinaté, zčásti porostlé a zčásti otevřené domovské krušnohorské hřebeny nedám dopustit, avšak srovnatelně dobrou jarní krustu umí bezpochyby v ten správný čas kterákoli horská oblast.

Samozřejmě, že do čím náročnějšího terénu se pustíte, tím bude vaše lyžování muset být techničtější, noha rychlejší a oko bystřejší, pozornost nastartovaná. V lese cíhají skryté či nevině vyhlížející přimrzlé větve, schované pařezy, zaváté vývraty, proměklé prohlubně, bažinky či tuňky. Krusta navíc bývá neobvykle rychlá, a přičte-li se k tomu náhle

se vynořívíš jáma, schovaná větev či vytáté místo, obvykle to neskončí ničím horším než uvízlou lyží a následným pádem, neustojíte-li takové překvapení. Což je však nutno přičíst k logicky očekávatelným rizikům vyrytým na druhou stranu mince čiré radosti, kterou tento unikátní druh lyžování ve volné přírodě přináší.

VÝBAVA: HORŠÍ JE LEPŠÍ

Specifika firmového lyžování - zejména, pustíte-li se do opravdového terénu, ovlivňují do jisté míry i vaše vybavení. Rozhodně není na místě používat svoji nejlepší výbavu - většina běžkařů si drží v pohotovosti své starší, ojetější lyže, které se do terénu hodí o mnoho lépe. Nikdy nevíte, čím vás les překvapí - svůj na vymetený manšestr navyklé nejlepší páry nechejte doma. Lyžování na krustě se v podstatě příliš neliší od bruslení na upravené hladké trati, je jen, jak již bylo zmíněno, o něco náročnější na hbitost a obratnost. Optimální výbavou jsou tedy tvrdé bruslicí běžky a odpovídající vysoká obuv.

Pustíte-li se do skutečně náročného lesního terénu se spoustou děr, bažin a vody, je zcela na místě opustit od holí vybavených moderními závodními poutky na suchý zip, které drží na ruce jak přišité. Raději je vyměňte za ty s klasickými obyčejnými poutky. V případě, že se pod vámi proboří slupka

ledu a vy budete potřebovat v mžiku volné ruce ke svému vyproštění se z pasti, odepnutí lyží či dokonce k plavání, vám obyčejná poutka, z kterých se snadno vysvobodíte, mohou zachránit i život. Ani titěrný minikošiček závodních holí není na mnohdy částečně změklost krustu vhodný, a nakonec ani křehký karbonový tubus hole ne. Opět - vaše drahé závodní hole nechejte zasloužené odpočítat doma, jim už v sezóně odzvonilo. O mnoho odolnější turistické/ sportovní modely s jednoduchými poutky a většími košičky jsou tím, co v (zejména těžkém) terénu využijete lépe.

RADOST A POHODA

Lyžování na jarní krustě by mělo být pojímáno jako čistokrevná zábava, jako hra s lyžemi na nohou. V tento čas má nakonec málokterý běžkař důvod dělat si z každého svého pobytu na lyžích seriózní tréninkovou řeholi, při níž si měří čas, tep a počítá kilometry. Jarní krusta znamená lyžování pro radost, z lásky k pohybu, k přírodě a možná ze zvědavosti, jak to vypadá a jak to posvíští tam uvnitř v lese. Vždyť pouze proto, že v nížinách už pučí čerstvá zeleň a kalendář zmiňuje Velikonoce, nepověsíte své běžky na hřebík - zvlášť když víte, že tam nahore jede „druhá“ běžkařská sezóna kalendář nekalendář.

TIPY PRO LYŽOVÁNÍ NA KRUSTĚ

- Své nejlepší lyže nechte doma, vytáhněte raději kameňačky. Vždy v terénu narazíte na nějaká holá místa.
- Optimální jsou bruslicí tvrdé lyže, pro lepší obratnost kratších délek. Jejich jedinou nevýhodou je plochá špička, která při bruslařském kroku lehce zajíždí do zamrzlých větví a jiných nástrah členitého lesního terénu. Někteří lyžařští nezmaři to řeší tak, že si na své bruslicí lyže shora připevní pomocí nýtů a lepidla vysoké špičky z vyřazených klasických běžek.
- V případě, že na krustu nasněží trocha prašanu a vy máte chuť vyrazit s klasickými lyžemi, vyhovte si. Budete jen pomalejší, váš výlet bude mít spíše turistický než sportovní charakter. Máte-li k dispozici no-wax lyže se šupinami na skluznici (tzv. vrčáky), neváhejte je použít. S výjimkou holého ledu vám všude budou vytečně držet, a dost možná se do nich - tak jako já - zamilujete. Pokud vyložené nemusíte (a vy nemusíte!), na posněženou krustu se stoupací vosky mazat nepokoušejte.
- Hole jsou lepší nižších modelů - s jednoduchým poutkem (zejména v náročném terénu), s větším košičkem a z materiálu, který při pádu možná ohnete, avšak nezlomíte - rozhodně ne tak snadno, jako křehký karbon.
- Silně vám doporučuji vozit si v autě vždy rezervní pár (či alespoň extra kus) lyží a holí. Pokud kdy zlomíte hůl nebo prošlápnete lyži, často se stihnete vrátit k autu, vyměnit výbavu a zachránit si svůj vymalovaný lyžařský den.
- Pouštíte-li se do rozsáhlého neznámého terénu, vezměte si s sebou kompas.
- Oblečte se spíš lehčeji. Dvě slabé technické vrstvy jsou na běžné slunečné krustě akorát; vrchní může kdykoli dolů.
- Velký bidon či dva s vodou, anebo plný termoobal na záda jsou nutností, svačina do batohu či ledvinky volbou.
- Další nutností jsou na jarní slunečný firm tmavé brýle, a velmi doporučenu ochranou též tyčinka na rty a sluneční krém.